

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАМОТЕНКО ОЛЕГ ПЕТРОВИЧ

УДК 343. 3/.7

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ
ПОВОДЖЕННЮ З ТОВАРАМИ У СФЕРІ АКЦИЗНОГО
ОПОДАТКУВАННЯ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпро – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Запорізькому національному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Куц Віталій Миколайович,

Національна академія прокуратури України,
старший викладач відділу підготовки прокурорів
з проблем кваліфікації кримінальних
правопорушень.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Дудоров Олександр Олексійович,

Луганський державний університет внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем
попередження, припинення та розслідування злочинів територіальними
органами Національної поліції України;

кандидат юридичних наук

Міщанинець Олександр Миколайович,

Головне управління Національної
поліції в Дніпропетровській області,
начальник відділу розслідування
особливо тяжких злочинів (служба
детективів) слідчого управління.

Захист відбудеться 03 липня 2019 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.04 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розіслано 31 травня 2019 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. Ф. Примаченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Життєдіяльність суспільства значною мірою залежить від стану правового забезпечення та організації господарської діяльності в ньому, тобто від правопорядку в зазначеній сфері, що є значною соціальною цінністю. Як основний об'єкт злочинів, передбачених розділом VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності», вказана цінність зазнає деструктивного впливу, в результаті чого спричиняється суттєва шкода індивідуальним, суспільним та державним інтересам. До числа таких правопорушень належать і діяння, передбачені ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів».

Їх суспільна небезпечність зумовлюється низкою обставин, серед яких сприяння росту тіньової економіки (за експертними оцінками значна частина ринку спиртних напоїв, тютюнових виробів та паливно-мастильних матеріалів в Україні перебуває в «тіні»), недоотримання бюджетом доходів (рівень фіскальної віддачі від акцизного податку в Україні є найнижчим у світі – трохи більше 20 %), небезпека для життя і здоров'я людей через потрапляння на споживчий ринок фальсифікованого алкоголю, тютюнових виробів, паливно-мастильних матеріалів та деяких інших товарів. Особливістю незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування в останні роки є спричинення нехарактерних для попередніх періодів особливо тяжких наслідків.

Кримінально-правову основу протидії вчиненню зазначених правопорушень складає комплекс відповідних правових засобів, передбачених КК України. Майже двох десятиліття практика їх застосування супроводжується низкою теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з неоднозначним розумінням механізму протидії проявам злочинності взагалі та злочинам у сфері господарської діяльності зокрема, бланкетністю диспозиції кримінально-правової норми, передбаченої ст. 204 КК України, техніко-юридичними вадами її формулювання, недосконалістю встановлених нею та іншими положеннями КК України кримінально-правових засобів реагування на незаконне поводження з визначеними цією статтею товарами та іншими обставинами.

Кримінально-правові проблеми протидії злочинам у сфері акцизного оподаткування в контексті більш загальної проблематики протидії тіннізації економіки, одержанню нетрудових доходів стали предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних учених, зокрема, П.П. Андрушка, М.І. Бажанова, П.С. Берзіна, А.М. Бойка, В.І. Борисова, Л.П. Брич, П.А. Вороб'я, О.М. Готіна, Н.О. Гуторової, О.О. Дудорова, В.М. Киричка, О.М. Костенка, В.М. Куца, М.І. Мельника, В.О. Навроцького, О.І. Перепелиці,

В.М. Поповича, А.В. Савченка, Є.Л. Стрельцова, В.Я Тація, М.І. Хавронюка та ін.

Кримінально-правовим аспектам протидії злочину, передбаченого ст. 204 КК України, було присвячено кандидатську дисертацію М.М. Мінаєва (2006 рік). Частково зазначену проблему відображено в дисертації В.В. Костенка (2013 рік) з кримінологічних аспектів протидії злочинам у сфері акцизного оподаткування, а положення кандидатської дисертації Павлик Л.В. (2013), присвяченій диференціації кримінальної відповідальності за злочинні посягання у сфері економіки, стосуються й кримінальної відповідальності за незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування.

Відаючи належне науковим здобуткам названих вище та інших вчених, слід зауважити, що у зв'язку з суттєвими змінами, яких останнім часом зазнало вітчизняне кримінальне та податкове законодавство, що регулює сферу акцизного оподаткування, частина цих здобутків втратила своє значення. При цьому нових теоретичних розробок із вказаної проблематики, судячи з відсутності належної кількості наукових публікацій, майже не здійснюється. Потреба ж у таких розробках існує як з точки зору кримінально-правової теорії, так і з боку практики протидії злочинності у сфері господарської діяльності. По-перше, кримінально-правова заборона незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування в українському кримінальному законодавстві є відносно новою, а тому ще недостатньо дослідженою. По-друге, диспозиція кримінально-правової норми, передбаченої статтею 204 КК України, що встановлює цю заборону, будучи бланкетною, зумовлює необхідність знання відповідних положень податкового законодавства, яке відзначається своєю динамікою, що ускладнює розуміння та практичне застосування вказаної норми. По-третє, навіть перше, неглибоке ознайомлення з текстом ст. 204 КК України виявляє вади юридичної техніки її закріплення в законі. Зокрема, викликає сумніви щодо своєї адекватності назва передбаченого нею злочину, в якій ідеться про «підакцизні товари», в той час, коли в процесі його вчинення суб'єкт оперує якимось іншим, відмінним від такого товару предметом. По-четверте, наявна редакція ст. 204 КК України унеможливує визначення співвідношення між злочинним діянням та способами його вчинення. По-п'яте, характер і ступінь суспільної небезпечності некваліфікованого незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів обумовлює можливість визнання його кримінальним проступком що потребує відповідних теоретичних розвідок. При всьому цьому, в публікаціях за означеною тематикою спостерігається переважно індиферентне ставлення до означених вище її проблемних аспектів.

Вказаними обставинами й зумовлюється потреба в продовженні наукового дослідження незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування, а також кримінально-правових засобів протидії йому, не обмежуючись лише кримінальною відповідальністю. Отже, актуальність

обраної для дослідження теми, доцільність її теоретичного осмислення та практичного вирішення зумовлені потребами теорії і практики протидії злочинності у сфері виробництва й обігу підакцизних товарів та акцизного оподаткування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження спрямоване на подальшу реалізацію положень Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 року, Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України № 311/2008 від 8 березня 2008 року та відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016 – 2020 роки, затверджених рішенням загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року. Тема дисертації відповідає планам наукової роботи кафедри кримінального права та правосуддя юридичного факультету Запорізького національного університету на 2015–2020 роки.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є вирішення конкретного наукового завдання, що полягає у здійсненні на основі кримінально-правової характеристики незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування теоретичного аналізу засобів протидії його вчиненню, а також формулюванні науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення їх змісту. Для досягнення зазначеної мети в роботі розв'язуються наступні задачі:

- висвітлити методичу пізнання кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування, деякі інші загальнотеоретичні положення теми, а також стан наукового дослідження таких засобів;

- визначити місце кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування в механізмі протидії цьому злочину;

- охарактеризувати стан дослідження кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування у вітчизняній кримінально-правовій доктрині;

- здійснити кримінально-правову характеристику об'єктивних та суб'єктивних ознак незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування, як матеріально-правової підстави чи передумови застосування відповідних кримінально-правових засобів реагування на нього;

- проаналізувати форми кримінальної відповідальності за незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування, як головного засобу кримінально-правового реагування на вчинення цього правопорушення;

- дослідити інші по відношенню до кримінальної відповідальності засоби кримінально-правового реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування;

- розробити обґрунтовані пропозиції з удосконалення редакції ст. 204 КК України.

Об'єктом дослідження є кримінально-правові засоби протидії кримінальним правопорушенням у сфері господарської діяльності.

Предметом дослідження є кримінально-правові засоби протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування.

Методи дослідження. Дослідження здійснено з позицій діалектичного матеріалізму. Для вирішення поставлених задач з урахуванням особливостей об'єкта й предмета дослідження застосовано два підходи до пізнання дійсності: матеріалістично-діалектичний та системно-функціональний. Основу першого з них склав діалектичний метод та використовувались формально-логічний, герменевтичний і деякі інші методи. Їх застосування забезпечило здійснення загальної характеристики кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування (підрозділ 1.1.), сприяло з'ясуванню обґрунтованості криміналізації незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування (підрозділ 2.1), характеристиці об'єктивних (підрозділ 2.2) та суб'єктивних (підрозділ 2.3) ознак складу цього злочину як підстави кримінальної відповідальності за його вчинення. Також за допомогою вказаного методологічного підходу з'ясовувались кримінально-правова природа, сутність, зміст і форми кримінальної відповідальності (підрозділ 3.1) та інших засобів кримінально-правового реагування на вчинення злочину (підрозділ 3.2.), передбаченого ст. 204 КК України та інші методи.

Емпіричну основу дослідження склали матеріали понад п'ятисот вивчених кримінальних проваджень з Єдиного державного реєстру судових рішень, відкритих за ознаками складу злочину, передбаченого ст. 204 КК України; публікації ЗМІ за означеною тематикою, а також результати анкетування працівників податкових органів, прокурорів, слідчих та представників науково-викладацького складу правничих ЗВО (304 особи).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за своїм характером та змістом дисертація є одним з перших в Україні комплексним монографічним дослідженням кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування після законодавчих змін щодо статусу акцизних платежів в Україні та ст. 204 КК України.

В дисертації запропонована низка нових теоретичних та важливих у практичному відношенні положень, що відображають вирішення конкретного наукового завдання і становлять наукову новизну, зокрема:

вперше:

- встановлено, що предметом у складі злочину, передбаченого ст. 204 КК України, є аналоги підакцизних товарів, які характеризуються: а) незаконністю їх виготовлення; б) нездатністю підлягати акцизному оподаткуванню;

- аргументовано висновок, що придбання, збут, зберігання, транспортування товарів у підакцизній сфері (ч. 1 ст. 204 КК України); їх виготовлення (ч. 2 ст. 204 КК України) є не самостійними злочинами, як прийнято вважати, а лише способами вчинення злочинного діяння «незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів», що слід відобразити у назві цієї статті;

- показано, що з урахуванням незначного ступеню суспільної небезпечності некваліфікованого незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів його слід визнати кримінальним проступком та встановити за його вчинення замість кримінальної відповідальності інший засіб кримінально-правового характеру у формі кримінально-правового стягнення визначеного законом виду;

- обґрунтовано необхідність посилення кримінальної відповідальності за кваліфіковане незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів шляхом: 1) розширення обсягу спеціального рецидиву в ч. 2 ст. 204 КК України; 2) визнання особливо кваліфікуючою ознакою вчинення цього злочину організованою групою; 3) запровадження додаткового покарання у виді штрафу; запропоновано включити до ст. 204 КК України заохочувальну норму, згідно з якою особа звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів за наявності відповідної підстави та визначених у цій статті умов; визнано доцільним включення діяння, передбаченого ст. 204 КК України, до переліку кримінальних правопорушень, що міститься в ст. 96-9 КК України, вчинення яких в інтересах юридичної особи тягне за собою ліквідацію такої особи;

удосконалено:

- наявну доктринальну класифікацію злочинів у сфері господарської діяльності: діяння, передбачене ст. 204 КК України, запропоновано відносити до числа кримінальних правопорушень проти порядку заняття господарською діяльністю (основний безпосередній об'єкт цього злочину), а не проти системи оподаткування чи фінансової системи (додатковий безпосередній об'єкт цього злочину), як прийнято вважати сьогодні;

- визначення об'єктивної сторони незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів, кваліфікованого такою обставиною, як створення загрози для життя чи здоров'я людей, яку слід вважати шкідливим наслідком діяння, а відповідний склад злочину не формальним, а матеріальним;

- розуміння умислу в структурі суб'єктивної сторони незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів, що створило загрозу для життя чи здоров'я людей, а саме – у зв'язку з наявністю у цьому випадку

матеріального складу злочину, умисел може бути не лише прямим, але й непрямим;

набули подальшого розвитку:

- теоретична гіпотеза, що предметом у складі злочину, передбаченого ст. 204 КК України, є не підакцизні товари, як це визначено чинним законом, а їх нелегальні замітники;

- висновок, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою діяння, що містить склад злочину в напрямі його розповсюдження на інші засоби кримінально-правового реагування, щодо яких склад такого правопорушення доцільно вважати не підставою, а передумовою їх застосування;

- класифікація засобів кримінально-правового реагування на незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів, зокрема кримінальну відповідальність визнано головним засобом такого реагування, а інші засоби, передбачені законом, допоміжними.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в роботі висновки, пропозиції та рекомендації мають прикладне значення і можуть бути використані:

- *у правотворчості* – в процесі підготовки законопроектів, спрямованих на протидію кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 204 КК України;

- *у правозастосовній діяльності* – під час запобіжної діяльності та кримінально-правового реагування на незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів (акт впровадження у діяльність слідчих підрозділів ГУНП в Дніпропетровській області від 15 січня 2019 року);

- *у науково-дослідній сфері* – для подальших теоретичних розвідок з питань протидії незаконному поводженню з аналогами підакцизних товарів та кримінально-правового реагування на це правопорушення;

- *у навчальному процесі* – під час викладання навчальної дисципліни «Кримінальне право: Особлива частина» та спецкурсу «Злочини у сфері господарської діяльності», а також при підготовці відповідних навчальних і методичних посібників.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалась на засіданнях кафедри кримінального права та правосуддя юридичного факультету Запорізького національного університету. Висновки та пропозиції автора оприлюднювались на наступних науково-практичних конференціях: «Методологія наукового дослідження у галузі права: проблеми та перспективи розвитку» (12 березня 2004 року, м. Харків); «Актуальні проблеми взаємодії судових та правоохоронних органів у процесі реалізації завдань кримінального судочинства» (28-29 травня 2004 року, м. Запоріжжя); «Теоретичні та практичні проблеми організації досудового слідства» (20-21 травня 2005 року, м.

Запоріжжя); «Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах» (31 жовтня 2008 року, м. Запоріжжя); «Протидія злочинності: теорія та практика» (05 жовтня 2010 року, м. Київ); «Людина, суспільство і держава в умовах реформ та інновацій» (25 лютого 2016 року, м. Київ); «Протидія злочинності: теорія та практика» (26 жовтня 2018 року, м. Київ).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено в дванадцяти наукових публікаціях, чотири із яких є статтями у вітчизняних фахових виданнях з юридичних наук, одна – у зарубіжному виданні, а також у семи тезах виступів на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, що включають одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (185 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 227 сторінок, з яких основного змісту 188 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми дисертації та її актуальність, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлюються наукова новизна і практичне значення одержаних результатів, надається інформація про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру і обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні основи дослідження кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Методика, термінологічні особливості дослідження та його зміст»* зазначається, що в основу методики пізнання кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері підакцизного оподаткування покладено матеріалістичну методологію, основу якої складає діалектико-матеріалістичний та системно-функціональний підходи до пізнання об'єктивної дійсності. В межах першого з них використовувались діалектичний, логіко-догматичний, історико-правовий, компаративістський та деякі інші методи дослідження; в межах другого – метод системного аналізу, статистичний та інші методи, що дозволило всебічно пізнати предмет дослідження та зробити обґрунтовані висновки, у тому числі спрямовані на удосконалення відповідних положень кримінального законодавства та практики його застосування.

Далі в підрозділі підкреслюється, що обґрунтованість теоретичних висновків дослідження значною мірою залежить від точності відображення явищ об'єктивної дійсності відповідними терміно-поняттями. У зв'язку з цим, висловлено авторське розуміння основних із них стосовно протидії кримінальним правопорушенням у сфері акцизного оподаткування, зокрема,

таких як «кримінально-правове реагування на вчинення злочину», «механізм» такого реагування, «заходи» та «засоби» в структурі цього механізму, «підакцизні товари» тощо.

У підрозділі 1.2. «Соціальна зумовленість визнання незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування кримінальним правопорушенням» розглядаються підстави та умови криміналізації зазначеного діяння, тобто визнання його злочином. Підставами (причини) криміналізації в підрозділі визнаються *суспільна небезпечність діяння* включно з небезпечністю його суб'єкта, а також *неможливість протидіяти вчиненню діяння* не кримінально-правовими засобами. Все інше – це умови криміналізації, тобто додаткові вимоги щодо її здійснення, а не власне її причини.

Умови криміналізації незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування розглядаються з позиції існування двох їх груп: 1) *соціально-психологічних*, що забезпечують соціальну адекватність криміналізації, відповідність нової заборони рівню суспільної свідомості та стану громадської думки; 2) *системно-правових*, що забезпечують внутрішню несуперечливість між відповідними нормами права.

У підрозділі 1.3. «Кримінально-правові засоби реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування в механізмі протидії злочинності та перспективи їх удосконалення» зауважується, що механізм протидії кримінальному правопорушенню утворюють такі складові, як *запобігання* його вчиненню та кримінально-правове *реагування* на його вчинення. Зазначені складові мають власні механізми самореалізації. Оскільки *запобігання* незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування не охоплюється предметом цього дослідження, механізм його здійснення в дисертації не розглядається. Натомість встановлено, що механізм кримінально-правового *реагування* на вчинення вказаного кримінального правопорушення утворюють два компоненти – динамічний та статичний. Перший із них охоплює *заходи* кримінально-правового реагування на вчинення вказаного правопорушення, а саме: 1) притягнення особи до кримінальної відповідальності чи до застосування інших кримінально-правових засобів; 2) покладання такої відповідальності чи інших засобів на суб'єкта правопорушення; 3) реалізація покладених судом засобів. Статичним компонентом охоплюються *засоби* кримінально-правового реагування, такі як *кримінальна відповідальність* та *інші* по відношенню до неї *засоби*.

У підрозділі 1.4. «Стан дослідження кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування» стверджується, що в Україні здійснено вагомі кроки у напрямі теоретичного забезпечення протидії вказаному кримінальному правопорушенню. У період з 2006 року по 2013 рік було захищено три

кандидатські дисертації з кримінально-правових та кримінологічних аспектів вказаної проблеми.

Зазначені дослідження, а також низку інших публікацій за темою переважно здійснено до прийняття Податкового кодексу України, або вони зачіпають цю тему дотично, в процесі розгляду більш загальної проблематики. За таких обставин наукове забезпечення протидії кримінальним правопорушенням у цій сфері розцінюється як недостатньо розвинене. Бракує дослідження кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування, тому здійснення такого дослідження вбачається цілком доречним.

Розділ 2 «Кримінально-правова характеристика незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування як підстави кримінальної відповідальності чи передумови застосування інших засобів кримінально-правового характеру» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. *«Предмет та об'єкт незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування»* ще раз наголошується, що предметом у складі злочину, передбаченого ст. 204 КК України, виступають не підакцизні товари, як уявляє законодавець, а їх замітники, які пропонується іменувати аналогами підакцизних товарів. *Обов'язковими* ознаками аналогів підакцизних товарів є: 1) незаконність виготовлення або випуску на товарний ринок чи реалізації товару; 2) відсутність у його ціні акцизного податку. *Необов'язковою* (факультативна) ознакою зазначеного предмета є небезпечність для життя і здоров'я людей. Остання ознака характеризує лише предмет у кваліфікованому складі цього злочину (ч. 3 ст. 204 КК України). Точне визначення ознак предмета у складі злочину, передбаченого ст. 204 КК України, дозволяє завершити багаторічну дискусію на тему, чи є самогон та подібні йому напої предметом цього злочину. Самогон не є підакцизним товаром, тому за нині чинної редакції цієї статті він не може бути предметом злочину, але у випадку визнання таким предметом заміників підакцизних товарів, він буде предметом у складі цього злочину. Основним безпосереднім *об'єктом* вказаного злочину визнається установлений законодавством порядок виготовлення та обігу підакцизних товарів, тобто правопорядок у цій сфері, а видовим об'єктом цього злочину є не податкова система, а правопорядок у сфері здійснення господарської діяльності в Україні.

У підрозділі 2.2. *«Об'єктивна сторона незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування»* вказується, що її зміст в законі викладено невдало, адже відсутнє чітке розмежування між діянням та способами його вчинення. Зазначені в ст. 204 КК України *придбання, збуту, зберігання, транспортування* певних товарів (частина 1) та їх *виготовлення* (частина 2) є не окремими діяннями, а способами вчинення одного злочинного діяння – незаконного поводження з певними предметами. Загальною

обов'язковою ознакою названих способів вчинення цього діяння є їх *незаконність*. Природа незаконності зазначених способів вчинення злочинного діяння неоднакова: незаконність *виготовлення* аналогів підакцизних товарів є наслідком порушення законодавства, що регламентує порядок створення власне підакцизних товарів; незаконність *інших способів* поводження з аналогами підакцизних товарів обумовлюється незаконністю їх виготовлення. Далі характеризується кожен із названих способів вчинення цього злочинного діяння.

У підрозділі 2.3. «Суб'єктивні ознаки незаконного поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування» зазначається, що вина в основному складі цього злочину характеризується наявністю прямого умислу. В особливо кваліфікованому складі (ч. 3 ст. 204 КК України) має місце складна вина, тобто умисне ставлення до злочинного діяння та необережне ставлення до його шкідливих наслідків, однак в цілому такий злочин визнається умисним.

Важливу роль у характеристиці суб'єктивної сторони цього злочину відіграє *мета* його вчинення, а саме – *збут* підакцизних товарів, що означає суб'єктивне уявлення про майбутнє відчуження цих товарів, випуск їх у неконтрольований цивільний обіг. Зазначена мета виникає до початку незаконного поводження з аналогом підакцизного товару, або у процесі такого поводження.

Суб'єктом у складах злочинів, передбачених частинами 1 та 3 ст. 204 КК України, є загальний суб'єкт без додаткових ознак. Наявність судимості суб'єкта в ч. 2 ст. 204 КК України не перетворює його на спеціального, а є кваліфікуючою обставиною. Пропонується розширити сферу дії вказаної кваліфікуючої ознаки шляхом включення до ч. 2 ст. 204 КК України вказівки на осіб, які мають судимість не лише за цією статтею, але й за деякі однорідні злочини.

Розділ 3 «Кримінальна відповідальність як головний засіб кримінально-правового реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Загальна характеристика кримінальної відповідальності як засобу кримінально-правового реагування» зазначається, що дослідження цього засобу здійснюється на засадах розуміння явища кримінальної відповідальності, згідно з якими воно не підміняється іншими явищами, а демонструє власні сутність і зміст, що полягають у засудженні правопорушника судом з додатковим обмеженням або позбавленням його певних благ чи без такого. При цьому основними обмеженнями статусу засудженого є ті, що витікають з його судимості, як обов'язкового наслідку засудження. Формами кримінальної відповідальності за незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування є наступні: 1) засудження із застосуванням додаткових обмежень; 2) засудження без додаткових обмежень статусу засудженої особи.

У підрозділі 3.2. «Засудження із застосуванням додаткових обмежень як перша форма кримінальної відповідальності за незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування» зазначається, що такому засудженню належить провідне місце серед форм кримінальної відповідальності за вчинення цього злочину. Чинний КК України виокремлює декілька видів зазначеної форми кримінальної відповідальності, але в практиці протидії незаконному поводженню з аналогами підакцизних товарів зустрічаються лише два з них: 1) засудження з призначенням покарання без звільнення від його відбування (Розділи X та XI Загальної частини КК України); 2) засудження з призначенням покарання і звільненням від його відбування (Розділ XII Загальної частини; ст. 106 КК України).

У підрозділі 3.3. «Засудження без застосування додаткових обмежень як друга форма кримінальної відповідальності за незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування» спочатку акцентується увага на неточній назві цього явища в чинному КК України як звільнення від покарання. Звільнитись можливо лише від призначеного судом покарання. Це дає підстави йменувати вказане явище засудженням без призначення покарання, або без обмеження статусу засудженої особи. В законі названо декілька видів такого засудження, зокрема, через неможливість вважати особу суспільно небезпечною (ч. 4 ст. 74 КК України); у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (ч. 5 ст. 74 КК України); через хворобу (ч. 2 ст. 84 КК України). Ще один вид такого засудження визначено в п. 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 року № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання». Також, робиться висновок, що при належному ставленні судів до індивідуалізації кримінально-правового реагування на вчинення злочину, передбаченого ст. 204 КК України, усі види такого засудження цілком можливі для застосування у якості засобів кримінально-правового реагування на незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів.

Розділ 4. «Інші кримінально-правові засоби реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1. «Загальна характеристика інших засобів кримінально-правового реагування» зазначається, що специфіка кримінально-правової природи інших засобів кримінально-правового реагування полягає в тому, що вони є самостійною групою таких засобів, яка не включається до змісту кримінальної відповідальності. До суб'єктів незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів на практиці застосовуються лише два таких засоби: 1) так зване звільнення від кримінальної відповідальності; 2) спеціальна конфіскація. Не існує жодних перепон для застосування ще одного такого засобу, а саме – заходів кримінально-правового характеру щодо

юридичних осіб, але судова практика поки що не демонструє подібних випадків.

У підрозділі 4.2. «Звільнення від притягнення до кримінальної відповідальності» наголошується, що таке звільнення відбувається за відповідними статтями розділу IX Загальної частини КК України, що має неточну назву «Звільнення від кримінальної відповідальності». Звільнитись від відповідальності можливо лише тоді, коли вона вже настала. В ситуаціях, описаних у статтях 45 – 49 КК України, кримінальна відповідальність відсутня, зате має місце стан притягнення до неї. Саме звільнення від такого стану й відбувається в результаті застосування вказаних статей, але стосовно діяння, визначеного статтею 204 КК України не всіх, а лише, передбачених статтями 47 – 49 Кодексу. Звільнення за ст. 45 і ст. 46 неможливе через те, що починаючи з 2018 року злочин, описаний в ч. 1 ст. 204 КК України визнано злочином середньої тяжкості, що унеможлиблює звільнення через дієве каяття та через примирення.

У підрозділі 4.3. «Спеціальна конфіскація в санкціях ст. 204 КК України» зазначається, що згідно з ч. 1 ст. 96-1 вона полягає в примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом. Як засіб кримінально-правового реагування на вчинення злочину, передбаченого ст. 204 КК України, спеціальна конфіскація реально може застосовуватись як додаток до однієї з форм кримінальної відповідальності або в поєднанні зі звільненням від притягнення до кримінальної відповідальності. Спеціальну конфіскацію не слід ототожнювати з конфіскацією як засобом кримінально-правового характеру, що застосовується до юридичних осіб (ст. 96-8 КК України).

У підрозділі 4.4. «Засоби кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб при вчиненні в їхніх інтересах злочину, передбаченого ст. 204 КК України» зазначається, що ці засоби, передбачені розділом XIV-І Загальної частини КК України, запровадженим у 2013 році, рано чи пізно набудуть належного розповсюдження у практиці протидії незаконному поводженню з аналогами підакцизних товарів, оскільки вказане правопорушення доволі часто вчинюється у сфері функціонування юридичних осіб та в їхніх інтересах. Через це вказані засоби й доцільно розглядати в межах предмета цього дослідження.

Щодо юридичних осіб, причетних до незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів, може застосовуватись штраф. Конфіскація їх майна неможлива, оскільки вона застосовується лише при ліквідації юридичної особи, а остання при вчиненні злочину, передбаченого ст. 204 КК України не встановлена законом. Останнє не сприяє ефективній протидії незаконному поводженню з аналогами підакцизних товарів, тому пропонується визнати цей злочин таким, при вчиненні якого в інтересах юридичної особи остання може бути ліквідована.

ВИСНОВКИ

У дисертації викладено результати наукового дослідження, спрямованого на розв'язання важливого завдання – з'ясування кримінально-правової природи, соціальної зумовленості встановлення, передумов, підстав і умов застосування кримінальної відповідальності та інших засобів кримінально-правового реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування, а також їх форм і видів з теоретичним обґрунтуванням доцільності відповідних змін до законодавства з метою вдосконалення кримінально-правового забезпечення протидії злочину, передбаченому ст. 204 КК України. У ході дослідження отримано низку висновків, найважливішими з яких є наступні:

1. Всебічне пізнання кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування та обґрунтовані висновки щодо удосконалення їх законодавчого закріплення здійснено на основі матеріалістичної методології, основу якої складає діалектико-матеріалістичний та системно-функціональний підходи до пізнання об'єктивної дійсності.

2. Механізм кримінально-правового *реагування* на вчинення вказаного злочину утворюють динамічні та статичні компоненти. Першими з них є *заходи* кримінально-правового реагування на вчинення вказаного злочину (притягнення, покладання та реалізація засобів кримінально-правового характеру). Другими є *засоби* кримінально-правового реагування (кримінальна відповідальність, інші по відношенню до неї засоби). Вказані засоби є первинною ланкою в механізмі реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування, від належної якості якої залежить ефективність протидії злочину, передбаченого ст. 204 КК України, а також усього комплексу злочинів у сфері господарської діяльності.

3. В Україні здійснено вагомі кроки у напрямі теоретичного забезпечення протидії кримінальним правопорушенням у сфері акцизного оподаткування, зокрема підготовлено та захищено низку кандидатських дисертацій, здійснено значну кількість наукових публікацій, але вони побачили світ переважно до прийняття Податкового кодексу України, або зачіпають цю тему дотично, в процесі розгляду більш загальної проблематики. Бракує комплексного дослідження, присвяченого кримінально-правовим засобам протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування з урахуванням динаміки вітчизняного кримінального та податкового права, тому здійснення такого дослідження в межах запропонованої дисертації було цілком доречним.

4. Аналіз складу злочину, передбаченого ст. 204 КК України продемонстрував наступне:

4.1. предметом у складі цього злочину виступають не підакцизні товари, як вважає законодавець, а їх нелегальні замінники, аналоги підакцизних товарів. Обов'язковими ознаками вказаних аналогів є незаконність їх виготовлення (фальсифікат), та неможливість включення до їх ціни акцизного податку (непідакцизність);

4.2. незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів насправді є кримінальним правопорушенням проти порядку зайняття господарською діяльністю, а не проти системи оподаткування чи у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України, як прийнято вважати, оскільки саме зазначений порядок виступає його основним безпосереднім об'єктом. Існуючий порядок акцизного оподаткування також страждає від цього злочину, але опосередковано, тому він є додатковим його об'єктом. В особливо кваліфікованому складі цього злочину (ч. 3 ст. 204 КК України) має місце й факультативний об'єкт – безпека життя чи здоров'я людей;

4.3. названі в ст. 204 КК України придбання, збуту, зберігання, транспортування певних товарів (ч. 1); їх виготовлення (ч. 2) є способами вчинення такого злочинного діяння, як незаконне поводження з аналогами таких товарів. Загальною обов'язковою ознакою усіх способів такого поводження є їх незаконність. Незаконність виготовлення аналогів підакцизних товарів є наслідком порушення законодавства, що регламентує порядок створення власне підакцизних товарів. Незаконність інших способів поводження з аналогами підакцизних товарів обумовлюється незаконністю їх виготовлення. Тому, придбання, збуту, зберігання і транспортування справжніх підакцизних товарів, тобто виготовлених у законний спосіб, не може утворити склад злочину, передбаченого ст. 204 КК України;

4.4. змістоутворюючим способом вчинення злочинного діяння у складі цього злочину, тобто незаконного *поводження* з аналогами підакцизних товарів, є їх *виготовлення*. Цей спосіб «підкріплюється» такою об'єктивною ознакою, як масовість виробництва, для чого у ст. 204 КК України вказується на «підпільні цехи», що викликає обосновані критичні зауваження. Але головним недоліком такої моделі є те, що основний склад злочину сформульовано, всупереч традиції, не в одній, а зразу у двох частинах цієї статті, причому без зазначення самого злочинного діяння, а шляхом перерахування способів його вчинення;

4.5. виправити ситуацію доцільно включивши до законодавчого визначення об'єктивної сторони цього злочину вказівки на конкретні розміри незаконного поводження з аналогами підакцизних товарів, що не лише оптимізує законодавче закріплення об'єктивної сторони злочину, але й забезпечить максимально можливу диференціацію засобів кримінально-правового реагування на його вчинення;

4.6. визначення розмірів слід поставити в залежність від вартості відповідного обсягу справжніх підакцизних товарів, що й закріпити у примітці до ст. 204 КК України.

4.7. вина в основному складі цього злочину характеризується наявністю прямого умислу, а в особливо кваліфікованому складі (ч. 3 ст. 204 КК України) має місце складна вина, тобто умисне ставлення до злочинного діяння та необережне ставлення до його шкідливих наслідків, однак в цілому такий злочин визнається умисним;

4.8. важливу роль у характеристиці суб'єктивної сторони цього злочину відіграє *мета* його вчинення, а саме – *збут* підакцизних товарів, що означає суб'єктивне уявлення про майбутнє відчуження цих товарів, випуск їх у неконтрольований цивільний обіг;

4.9. суб'єктом у складах злочинів, передбачених частинами 1 та 3 ст. 204 КК України, є загальний суб'єкт без додаткових ознак, тобто фізична, осудна особа, яка досягла 16 років і порушивши кримінально-правову заборону загального характеру вчинила передбачене відповідною частиною ст. 204 КК України діяння.

4.10. суспільну небезпечність незаконного поведження з аналогами підакцизних товарів суттєво збільшують наявність судимості суб'єкта не лише за аналогічний злочин, але й за однорідні, а також вчинення цього злочину організованою групою, що слід відобразити тексті ст. 204 КК України.

5. Головним засобом кримінально-правового реагування на вчинення злочину, передбаченого ст. 204 КК України, є кримінальна відповідальність, що має дві форми свого прояву: 1) засудження з додатковим обмеженням статусу засудженої особи; 2) засудження без додаткового обмеження статусу засудженої особи. Обидві вони розподіляються на низку видів і різновидів, серед яких найбільш розповсюдженими є покарання у виді штрафу та покарання зі звільненням від його відбування з випробуванням.

6. Допоміжними засобами реагування на вчинення цього злочину є інші по відношенню до кримінальної відповідальності засоби кримінально-правового характеру. Такими на практиці найчастіше виступають так зване загальне звільнення від кримінальної відповідальності та спеціальна конфіскація, а в перспективі певного розповсюдження можуть набути заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Законодавцю доцільно запровадити спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні цього діяння шляхом включення до ст. 204 КК України відповідної заохочувальної норми.

7. З урахуванням наведених в дисертації положень, редакція ст. 204 КК України могла б набути наступного виду:

«Стаття 204. Незаконне поведження з аналогами підакцизних товарів.

1. Вчинене у незначних розмірах з метою збуту виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших аналогів підакцизних товарів, придбання таких товарів, їх зберігання чи транспортування або збут, –

тягне за собою кримінально-правове стягнення у виді штрафу розміром від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадських робіт на строк від семидесяти до ста п'ятдесяти годин.

2. Вчинене у значних розмірах з метою збуту виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших аналогів підакцизних товарів, придбання таких товарів, їх зберігання чи транспортування або збут, –

карається штрафом у розмірі від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян чи обмеженням волі на строк від одного до трьох років зі штрафом у розмірі від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Вчинене у великих розмірах з метою збуту виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших аналогів підакцизних товарів, придбання таких товарів, їх зберігання чи транспортування або збут, а також вчинення зазначених діянь, незалежно від розміру, за попередньою змовою групою осіб або особою, яка раніше була засуджена за цією статтею чи статтями 199, 205 чи 227 цього Кодексу, –

карається обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років зі штрафом у розмірі від трьох до семи тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4. Вчинене в особливо великих розмірах з метою збуту виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших аналогів підакцизних товарів, придбання таких товарів, їх зберігання чи транспортування або збут, а також вчинення зазначених діянь незалежно від розміру організованою групою чи щодо товарів, виготовлених з недоброякісної сировини або з порушенням технології виготовлення, транспортування чи зберігання підакцизних товарів, що створило загрозу для життя, здоров'я людей або призвело до тяжкого тілесного ушкодження чи смерті людини, або спричинило інші тяжкі наслідки, –

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років зі штрафом у розмірі від п'яти до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

5. Звільняється від притягнення до кримінальної відповідальності особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені цією статтею, добровільно заявила про це службовій особі, наділеній правом повідомляти про підозру, до отримання такою особою інформації про цей злочин з інших джерел, передала вказаній службовій особі обладнання та інші предмети, необхідні для виготовлення аналогів підакцизних товарів або вказала їх місцезнаходження та активно

сприяла розкриттю цього злочину, а також передала в дохід держави весь прибуток, одержаний від вчинення цих діянь. Звільнення неможливе при настанні в результаті вчинення цього злочину тяжкого тілесного ушкодження чи смерті людини або інших тяжких наслідків.

Примітка.

1. Вчиненим у незначних розмірах у цій статті визнається незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів, вартість яких, якби це були підакцизні товари, не перевищувала б ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на час його вчинення.

2. Вчиненим у значних розмірах у цій статті визнається незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів, вартість яких, якби це були підакцизні товари, становила б від ста до п'ятста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на час його вчинення.

3. Вчиненим у великих розмірах у цій статті визнається незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів, вартість яких, якби це були підакцизні товари, становила б від п'ятста до двох з половиною тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на час його вчинення.

4. Вчиненим в особливо великих розмірах у цій статті визнається незаконне поводження з аналогами підакцизних товарів, вартість яких, якби це були підакцизні товари, становила б більше двох з половиною тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на час його вчинення.

5. Іншими тяжкими наслідками в частині 4 цієї статті є заподіяння майнової шкоди власнику майна, яка в шістсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину, або масова загибель об'єктів тваринного чи рослинного світу, або створення загрози безпеці повітряних польотів чи масове порушення нормальної роботи будь-якого транспорту.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мамотенко О.П. Місце незаконного обігу підакцизних товарів у структурі економічної злочинності. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 313–322.

2. Мамотенко О.П. Сучасний стан незаконного обігу підакцизних товарів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. Випуск 28. Том 3. – С. 22–26.

3. Мамотенко О.П. Кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого статтею 204 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. Випуск 6-1. 2014. С. 148–152.

4. Мамотенко О.П. Уголовная ответственность за незаконное обращение с подакцизными товарами в Украине. *Legea si viata: международный научно-практический правовой журнал*. 2015. № 12/2. С. 69–72.

5. Мамотенко О.П. Засоби кримінально-правового реагування на незаконне поводження з товарами у сфері акцизного оподаткування. *Юридична Україна*. 2018. № 10. С. 28–32.

6. Мамотенко О.П. Методика дослідження соціальної обумовленості криміналізації незаконного звертання з підакцизними товарами. *Методологія наукового дослідження у галузі права: проблеми та перспективи розвитку: матеріали науково-практичної конференції (12 березня 2004 року, м. Харків)*. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2004. С. 73–75.

7. Мамотенко О.П. Санкція за злочин, передбачений статтею 204 КК України. *Актуальні проблеми взаємодії судових та правоохоронних органів у процесі реалізації завдань кримінального судочинства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 травня 2004 року, м. Запоріжжя)*. Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2004. Ч. I. С. 138–140.

8. Мамотенко О.П. Проблеми спеціальної конфіскації в санкції статті 204 КК України. *Теоретичні та практичні проблеми організації досудового слідства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (20-21 травня 2005 року, м. Запоріжжя)*. Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2005. Ч. I. С. 84–86.

9. Мамотенко О.П. Суб'єктивна сторона незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (31 жовтня 2008 року, м. Запоріжжя)*. Запоріжжя: Юридичний інститут Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, 2008. Ч. II. С. 109–112.

10. Мамотенко О.П. Щодо предмета злочину, передбаченого ст. 204 КК України. *Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали II міжвузівської науково-практичної конференції студентів, курсантів, аспірантів та молодих учених (15 жовтня 2010 року)*. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. С. 141–144.

11. Мамотенко О.П. Чи можуть підакцизні товари виступати предметом злочину? *Людина, суспільство і держава в умовах реформ та інновацій: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції (25 лютого 2016 року, м. Київ)*. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. С. 162–164.

12. Мамотенко О.П. Недоліки кримінально-правового забезпечення протидії незаконному виготовленню та обігу підакцизних товарів. *Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнародної науково-*

практичної конференції (26 жовтня 2018 року, м. Київ). Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. С. 274–277.

АНОТАЦІЯ

Мамотенко О.П. Кримінально-правові засоби протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпро, 2019.

Робота є теоретичним дослідженням кримінально-правових засобів протидії незаконному поводженню з товарами у сфері акцизного оподаткування. Охарактеризовано склад злочину, передбаченого ст. 204 КК України, як підставу кримінальної відповідальності за його вчинення та передумову застосування інших кримінально-правових засобів; розглянуто форми кримінальної відповідальності, а також звільнення від неї, спеціальну конфіскацію та заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб при вчиненні цього злочину в її інтересах.

Підсумковим результатом дослідження є пропозиція нової редакції статті КК, що могла б визначати засоби кримінально-правового реагування на вчинення цього кримінального правопорушення.

Ключові слова: *незаконне поводження; підакцизні товари; аналоги; кримінально-правове реагування; засоби; кримінальна відповідальність; інші засоби реагування.*

ANNOTATION

Mamotenko O.P. Criminal law methods of countering unlawful handling of goods in the sphere of excise taxation. – *The manuscript.*

Thesis for a scientific degree of candidate of legal sciences in specialty 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal executive law. – Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, 2019.

The presented paper is a complex research of the problem areas in the legal regulation and practical application of criminal law methods of countering unlawful handling of goods in the sphere of excise taxation.

The topicality of the work is determined by the fact that the practice of application of the article 204 of the Criminal Code of Ukraine is accompanied by a number of issues, caused by ambiguous interpretation of the mechanism of countering the manifestations of the criminal activity in general and the specified

criminal act in particular, as well as of the methods of criminal law response within the scope of the specified mechanism. The subject of previous theoretical researches was related exclusively to criminal responsibility for this crime while, eventually, the findings of such researches have partially lost their significance due to considerable changes in tax and criminal legislation.

The article 204 of the Criminal Code of Ukraine does not contain a clear delineation of acts and methods of their execution. Purchase, distribution, storage, transportation of specific goods (part 1) and their production (part 2) are not separated acts, as generally interpreted, but rather serve as methods of execution of the same criminal act - unlawful handling of specific goods. The presented work provides characterization for each of these methods while such one as the production of goods similar to excisable goods is regarded as a backbone method which stipulates the existence of all other methods.

Key role within the structure of the subjective side of unlawful handling of goods similar to excisable goods is assigned to the purpose of committing this act - distribution of such goods. Namely this attribute 'transforms' the unlawful handling of goods similar to excisable goods from administrative delict into the crime.

The subject in elements of crimes under article 204 of the Criminal Code of Ukraine is a general one. Previous criminal record for similar offence (paragraph 2 of article 204 of the Criminal Code of Ukraine) does not transform the perpetrator into special subject. It is suggested to expand the scope of application of specified qualifying attribute by means of introducing amendments to the text of the law to include the reference to individuals who have the criminal record not only for this specific offence but also for other kindred offences.

The basis for investigating criminal responsibility for unlawful handling of goods in the sphere of excise taxation as the main method of counteracting to this crime rests upon its official interpretation stated in the ruling of the Constitutional Court of Ukraine dated October 27th, 1999 in the case of parliamentary immunity. Two types of such responsibility, existing in Ukraine, are considered separately: 1) conviction with application of restrictions; 2) conviction without application of restrictions.

The conclusive result of the research is represented by the suggestion to implement a revised version of the article of the Criminal Code of Ukraine that could be utilized to determine the methods of criminal law response to committing of the scrutinized criminal offence.

Key words: *unlawful handling; excisable goods; similar goods; criminal law response; methods; criminal responsibility; other methods of response.*